

34

EŠD: 7280

Naselje: **Hruševica**

Občina: Komen

Ime: **Hruševica – arheološko najdišče V pečeh**

Področje: A

Obdobje: rimska obdobje

V sklopu arheološke topografije Krasa, ki jo je na začetku sedemdesetih let prejšnjega stoletja izvajala ekipa Oddelka za arheologijo Filozofske Fakultete, pod vodstvom B. Slapšaka, je bilo zabeleženo ustno izročilo, da je bil nekoč v dolini z ledinskim imenom Pjauc SZ od Hruševice (parc. št. 126) kal, kjer so ob »rimske cesti« stale hiše in kjer so prepregali konje. Med terenskim pregledom so na vzhodnem robu omenjene doline, na travnikih parc. št. 129 in 139/1, k. o. Hruševica, sledili jasnim, do 0,5 m visokim, pravokotno organiziranim formacijam v reliefu, ki naj bi izdajale arhitekturo: večjo dolžino 20 m (SV–JZ) in manjšo 6 x 6 m znotraj te, 45° nanjo. Pri čiščenju travnika naj bi v preteklosti že naleteli na zid, vezan z malto.

Med vzdrževalnimi deli na 20 kV daljnovodu DNO108 Tupelče–Štanjel so novembra 2008 med urejanjem dovozov do stebrov elektrovoda na parc. št. 129 podrli drevo in razkrili SV vogal objekta, katerega severni zid (odkrit v dolžini 2 m) je bil širok 0,6 m, vzhodni pa 0,5 m (odkrili smo ga do dolžine 2,5 m). Izdelan je bil iz do 30 cm velikih lomljenih kamnov nepravilnih oblik, ki jih je vezala apnena malta z drobcami opek. Na notranji strani ob vzhodnem zidu so bili še ohranjeni deli poda, ki ga je sestavljal estrih oranžne barve (mešanica apna in zdrobljene opeke). Položen je bil na nasutje gruša in zemlje, ki je prekrivala skalno osnovo. Zid je bil postavljen neposredno na skalo, ki je bila ponekod tudi namenoma poglobljena ali izravnana. Na očiščeno podlago je bila najprej nanesena plast malte. Na do 30 cm ohranjenih licih zidu nismo opazili sledov ometa. Ostanek objekta je prekrivala plast kamnja (ruševina?) in črna rjava zemlja, v kateri so bili tudi drobcami opek. V zemlji je bil najden odlomek grobe kuhinjske posode ter zob drobnice. Zid je prekrivala do 10 cm debela ruša. Glede na usmerjenost zidov (S–J oziroma V–Z) in na topografske znake lahko trdimo, da smo raziskali del objekta, ki je bil evidentiran že med arheološko topografijo pod vodstvom dr. Slapšaka; s tem smo le potrdili takratna opažanja. Na podlagi tu najdenega odlomka kuhinjske posode ter glede na sicer redke posamezne najdbe, ki jih je v bližnji okolici med topografskimi ogledi našla konservatorica N. Osmuk, pa lahko z večjo

gotovostjo trdimo, da segajo ostanki objektov v čas rimske dobe. Pomen in funkcija teh objektov ostajata še neznana, saj je doslej zbranih podatkov še premalo za kakršno koli prepričljivo interpretacijo. Vse najdbe in kopija dokumentacije so bile oddane Goriškemu muzeju.

Tomaž Fabec

35

EŠD: /

Naselje: **Idrsko**

Občina: Kobarid

Ime: **Idrsko – struga Soče**

Področje: A

Obdobje: železna doba

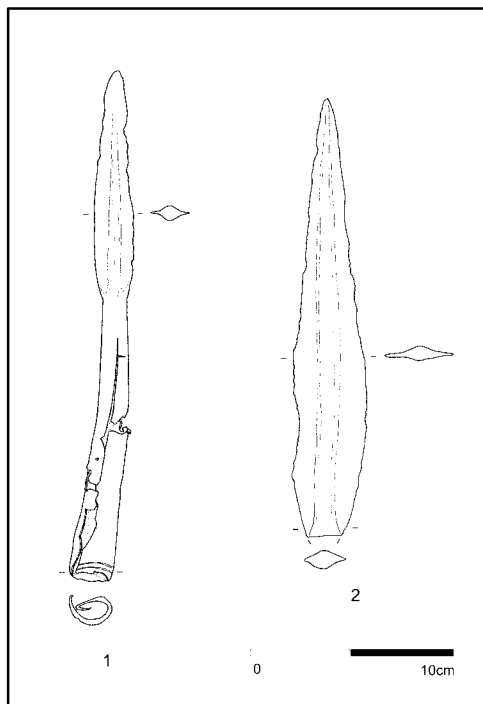
Leta 1990 je Ivan Šavli v strugi Soče, blizu vasi Idrsko, na prostoru, kjer je danes bazen čistilne naprave, našel dve železni sulični osti. Manjša ost (T1: 1) v obliki lovorovega lista in s tulom z razporkom je precej dobro ohranjena. Dolžina osti je 11,5 cm, tul meri 14 cm. Rebno na osti ima polkrožen presek, na spodnjem robu tula sta deloma vidna dva horizontalna vreza, ohranjeni sta tudi dve manjši luknjici na tulu.

Druga sulična ost (T1: 2) je dolga 22 cm, največja širina lista je 3,5 cm, rebro na listu ima polkrožen presek, tul ni ohranjen. Najdeni osti sta značilni za železno dobo. Analogije za prvo ost najdemo na najdišču Jelenšek (P. Bratina 1997, Varstvo spomenikov 36, 146), bližnje primerjave za večjo sulično ost s polkrožnim presekom rebra lahko pogledamo na Mostu na Soči (B. Teržan, F. Lo Schiavo, N. Trampuž 1984, Most na Soči II, Katalogi in monografije 23/2, grob 2464) in v Šmihelu (M. Guštin 1979, Notranska, Katalogi in monografije 17, T. 56:1, T. 58:142).

Severno od vasi Idrsko leži ledina Gomila, kjer naj bi bilo po pripovedovanju domačinov staro grobišče, ki pa doslej še ni bilo arheološko raziskano (N. Osmuk 1977, Varstvo spomenikov 21, 329, in N. Osmuk 1985, Varstvo spomenikov 27, 293).

Oba predmeta sta bila oddana v trajno hrambo Kobarškemu muzeju.

Vesna Tratnik

Sulični osti, najdeni v strugi Soče. (risba: R. Vidmar)

36

ESH: 9198

Naselje: **Jelendol**

Občina: Tržič

Ime: **Jelendol – grobnica barona Juliusa Borna**

Naslov: *grobnica rodbine Stupica*

Področje: Z

Obdobje: 19. stoletje, prva polovica 20. stoletja

Grobnica barona Juliusa Borna (1840–1897) in Karla Borna (1876–1957) leži v gozdu, na parc. št. 735/1, k. o. Lom pod Storžičem, na SV pobočju nad Bornovo graščino v Jelendolu. Kamnita zidana grobnica je narejena iz apnenca, je polkrožnega tlorisa in je zaključena z dvema piramidama. Omeujeta jo kamnita škarpa in kovana secesijska ograja. Prislonejena je ob hrib. Z agrarno reformo, nacionalizacijo Bornove posesti in odhoda Bornovih iz Jelendola, je bila tudi grobnica manj oskrbovana. Po osamosvojitvi Slovenije in po denacionalizaciji je bilo posestvo v Jelendolu vrnjeno Bornovim upravičencem. Po pridobitvi

kulturnovarstvenih pogojev in smernic za obnovo grobnice leta 2007 je hčerka barona Karla, gospa Elizabeta, leta 2008 dala obnoviti celotno grobnico. Pri dokumentaciji stanja je bilo ugotovljeno več hujših poškodb. Zaradi zalednih zemeljskih pritiskov in močnega koreninskega sistema so bile stene močno razpokane, ekscentrične, vlažne in rahlo že nagnjene, kamniti deli iz peščenca so bili erodirani in okrušeni. V ozadju grobnice je bil izveden odkop zemljine, hrbtna stena grobnice so bile očiščene, presušene, razpoke so bile sanirane. Temelji grobnice so bili ojačani, za grobnico je bila izvedena drenaža. V hribu za grobnico so bila odstranjena tista drevesa, ki so bila nestabilna, bolna in nevarna za grobnico. Manjkajoče apnenčaste kamnite dele grobnice je kamnoseški mojster Leopold Šajn nabavil in strojno izrezal po meri, jih sidral z nerjavečimi sidri in lepil z epoksidnimi lepili. Zaradi poškodb notranjih oblog iz keramike je bila odprta tudi žarna niša s posmrtnimi ostanki barona Juliusa Borna. Ta je bila močno poškodovana. Pod zidno žarno nišo je bila nameščena nova nagrobna plošča Karlu Bornu, čigar žara je zdaj v skupni žarni niši. Spominska plošča je bila izdelana iz izjemno trdnega in kvalitetnega ukrajinskega rdečkastega granita kapustinsky, ki ga je dobavilo podjetje Kamen Pazin iz Istre. Iz tega granita je izdelana tudi originalna pokrivna plošča žarne niše. Vsi kamniti deli grobnice so bili očiščeni z mikropeskanjem, razpoke so bile injektirane, manjkajoči deli domodelirani. Očiščen in utrjen je bil tudi grb družine Born. Zaradi enotnega videza so bili očiščeni, posušeni, sanirani kamniti deli premazani z gotovo barvno mešanico malte za imitacijo peščenjaka ali naravnega kamna (BI sistem, BL Fix premaz, dobava N.B.S., d. o. o., Maribor). Gosta tekoča in za okolje nestrupena malta je nevtralnega vonja, malta se redči z vodo in se nanaša z čopičem. Velikost maksimalno grobežna zrna je 0,3 mm, finega pa 0,1 mm. Pri grobnici sta bila obnovljena tudi kovana ograja in kamniti zid, v katerega je ograja sidrana. Ograja je bila s peskanjem očiščena rje in ostankov barve, premazana s temeljnim in pokrovnim epoksidnim premazom za kovine. Barva ograje je bila izbrana na podlagi predhodnega sondiranja barvnih plasti. Izbrana je prvotna, temno rjava. Z zidu so bili odstranjeni mah in korenine, globinsko so bili očiščeni in obnovljeni cementni stiki med kamni. Po končanih delih je bil urejen tudi peščeni plato pred grobnico, razširjena in urejena je bila gozdna dostopna pot do grobnice. Vse faze dela so bile dokumentirane.

Renata Pamir